

DJELO AKADEMIKA MEHMEDA BEGOVIĆA NA POLJU NAUKE ŠERIJATSKOG PRAVA

Nedim BEGOVIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet islamskih nauka
nedim.begovic@fin.unsa.ba

SAŽETAK: Ovaj članak pruža opći pregled djela akademika Mehmeda Begovića na polju nauke šerijatskog prava s ciljem identifikacije užih područja njegovog naučnog interesa, te sadržajnih, stilskih i metodoloških karakteristika njegove obrade ustanova šerijatskog prava. Predmet analize čine, u prvom redu, najvažnija Begovićeva djela o šerijatskom pravu, *Šerijatsko bračno pravo* i *Vakufi u Jugoslaviji*, kao i niz drugih radova koje je objavio u periodičnim publikacijama monarhističke i socijalističke Jugoslavije. Dolazi se do saznanja da iznimno bogat pisani opus čini Begovića jednim od najznačajnijih autora na polju nauke šerijatskog prava u periodu između dva svjetska rata. Tematika njegovih radova bila je uslovljena obimom i područjima primjene šerijatskog prava u staroj Jugoslaviji, reformističkom orijentacijom autora i sekularizacijom pravnog sistema nove Jugoslavije, tako da većina njih pripada disciplinama islamske pravne historije, nauke šerijatskog porodičnog, nasljednog i vakufskog prava te reformom ustanova koje pripadaju ovim pravnim granama u zakonodavstvu savremenih muslimanskih zemalja. Kao glavne metodološke karakteristike njegove obrade šerijatskopравnih ustanova identificiraju se: korištenje terminologije i sistematike iz evropske pravne nauke, primjena historijskog, sociološkog i komparativno-pravnog metoda i pozivanje na zapadne autore na polju islamskih pravnih studija.

Ključne riječi: Mehmed Begović, šerijatsko pravo, nauka šerijatskog prava, šerijatsko bračno pravo, vakufi, šerijatsko vakufsko pravo, pravna reforma, evolucija prava

Uvod

Akademika Mehmeda Begovića (1904-1990) možemo svrstati među najvažnije autore na polju nauke šerijatskog prava na našim prostorima u periodu između dva svjetska rata. O tome svjedoče bibliografije Begovićevih radova, od kojih su neke objavljene još za njegovog života. (Janković, 1983:141-148; Krstić, 1983:11-17) Cjelovita bibliografija njegovih radova objavljena je u *Zborniku za orijentalne studije Srpske*

akademije nauka i umjetnosti (SANU) 1992. Ona sadrži ukupno 134 jedinice, poredane hronološkim redoslijedom, među kojima je prva njegova doktorska disertacija *Razvoj muslimanskog prava u Jugoslaviji* (*De l'évolution du droit musulman en Yougoslavie*) koju je objavio Univerzitet u Alžiru 1930, dok je posljednja objavljena 1989, odnosno oko godinu dana prije njegovog preseljenja na Ahiret. (Hasani, 2010) Od ukupnog broja objavljenih radova, njih oko četrdeset nastalo je

kao izraz Begovićevog nastavnonaučnog i naučnoistraživačkog interesa za šerijatsko pravo. (Mahić, 2016:15-18) Najvećim dijelom pripadaju disciplinama koje se bave proučavanjem islamske pravne historije, šerijatskog porodičnog, nasljednog i vakufskog prava te reformom ustanova koje pripadaju ovim pravnim granama u zakonodavstvu savremenih muslimanskih zemalja. U iznimno malom broju radova Begović je posvetio pažnju temama iz šerijatskog javnog

prava, kao što je, naprimjer, tretman državne uprave. (Begović, 1986:27-48) Tematika njegovih radova bila je uslovljena obimom i područjima primjene šerijatskog prava u staroj Jugoslaviji, reformističkom orijentacijom autora te ukidanjem primjene šerijatskog prava putem državnih sudova u novoj Jugoslaviji.

S obzirom na ovu opštu okolnost, uz prestanak djelovanja Katedre za šerijatsko pravo na Pravnom fakultetu u Beogradu, Begović je svoj profesionalni angažman nakon Drugog svjetskog rata nastavio kao univerzitetski profesor i naučnik na polju svjetovnog prava. (Mahić, 2016:13) U tom kontekstu posebno izdvajamo njegov udžbenik *Porodično pravo* (Begović, 1948) koji je bio veoma cijenjen pa je do 1961. godine doživio nekoliko izdanja. (Hasani, 2010:158) Ipak, treba spomenuti da se Begović do kraja svog života nastavio baviti i proučavanjem šerijatskog prava, pišući s vremena na vrijeme nove radove posvećene ovom pravnom sistemu. (Mahić, 2016:13)

Na temelju uvida u primarne izvore, Begovićeve knjige i radove i postojeću literaturu o Begoviću na našem jezičkom području (Džananović, 1989:4-5, 1990a:167-171, 1990b:19; Imamović: 1991:313-314; Durmišević, 2008:234-237; Hasani, 2010: 149-169; Mahić, 2016; Durmišević, 2016:589-604), ovaj članak ima za cilj da identifikira uža područja njegovog naučnog interesa, te sadržajne, stilske i metodološke osobenosti njegove obrade šerijatskopравnih ustanova. Dolazi se do saznanja o iznimno bogatom pisanom opusu akademika Begovića na polju nauke šerijatskog prava čija tematika je bitno određena položajem i relevantnošću šerijatskog prava u državnompravnom okviru u kojem je autor djelovao. Identificirane su sljedeće bitne osobenosti njegove metodologije obrade šerijatskopравnih ustanova: korištenje terminologije i sistematike iz evropske pravne nauke, primjena historijskog, sociološkog i komparativno-pravnog metoda i pozivanje na zapadne autore na polju islamskih pravnih studija.

U zaključku se ukazuje na moguće pravce budućih istraživanja o naučnom djelu akademika Begovića.

Područja naučnog interesa i naučne publikacije u kojima se javlja kao autor

Naučni opus akademika Begovića, pored tema iz šerijatskog prava, obuhvatio je društveni i politički život bosanskohercegovačkih muslimana, islamske teme u širem smislu, pravnu historiju jugoslavenskih zemalja za vrijeme osmanske vladavine, zakonodavstvo Osmanske države i porodično pravo socijalističke Jugoslavije. (Hasani, 2010:156; Mahić, 2016:13-14)

Kada je riječ o žanrovima akademskih radova, Begović je pisao knjige, naučne i stručne radove, prikaze i enciklopedijske odrednice. Radove je pretežno objavljivao u relevantnim periodičnim publikacijama ondašnje države, a određeni broj u inostranim časopisima na francuskom, njemačkom i arapskom jeziku. Poseban segment njegove pravne književnosti čine prikazi knjiga koje je objavio u *Arhivu*, odnosno *Analima za pravne i društvene nauke* u Beogradu. Prikazane knjige pisane su na francuskom, engleskom, njemačkom, turskom i arapskom jeziku. Ukupno je objavio 29 prikaza koji svjedoče o značajnom uvidu koji je Begović imao u ondašnje naučne tokove, ali i njegovoj želji da javnosti predstavi interes za proučavanjem šerijatskog prava koji je bio prisutan u evropskoj pravnoj nauci. Vrijedi spomenuti i to da je bio uključen u izradu *Enciklopedije Jugoslavije* u kojoj je, od I do VIII toma, u periodu od 1955. do 1971, obradio sljedeće odrednice: beglerbeg, beglučke zemlje, begluk, ferman, nas, Islamska vjerska zajednica, kadija, kanun, Konstantinović Mihailo, vakuf, vezir i vilajet. (Hasani, 2010:156-157)

Osvrt na najvažnija djela o šerijatskom pravu

Najvažnije djelo Mehmeda Begovića na polju nauke šerijatskog prava

je *Šerijatsko bračno pravo sa kratkim uvodom u izučavanje šerijatskog prava* koje je objavio u Beogradu 1936. U predgovoru knjige autor navodi kao primarni razlog njenog pisanja nedostatak literature na južnoslavenskim jezicima o šerijatskom pravu, unatoč činjenici da se ono tada primjenjuje na porodične, nasljedne i zadužbinske poslove muslimana Kraljevine Jugoslavije. S obzirom na potrebu naučne, ali i šire javnosti da se upozna s ustanovama šerijatskog bračnog prava, ali i specifičnu okolnost da se ono izučava i predaje na Pravnom fakultetu u Beogradu, spomenuto djelo trebalo je da posluži kao udžbenik za studente ovog fakulteta i informativni priručnik za širu javnost. (Begović, 1936)

Drugo, naročito značajno djelo akademika Begovića je knjiga *Vakufi u Jugoslaviji* koja je objavljena u izdanju SANU 1963. Djelo nastaje nakon perioda u kojem je vlast u socijalističkoj Jugoslaviji sprovela opsežne postupke agrarne reforme, nacionalizacije i eksproprijacije vakufske imovine (tj. zemljišta, stambenih i poslovnih zgrada), uslijed čega je prestala potreba za djelovanjem Vakufske direkcije. Objavljivanjem ove knjige Begović je vakufu barem jednim dijelom vratio dignitet institucije od naročitog društvenog značaja. Kao razloge za pisanje ovog djela naveo je naučne i praktične potrebe. (Begović, 1963; Hasani, 2016:158) Kada je riječ o naučnim razlozima, naglasio je da vakufname (zadužbinske povelje) koje se čuvaju u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, Orijentalnom institutu i Državnom arhivu u Sarajevu, arhivima vakufskih direkcija u Sarajevu i Skoplju, te u drugim javnim i privatnim zbirkama predstavljaju prvorzredne izvore za proučavanje historije našeg naroda u periodu osmanske vladavine. Međutim, da bi se sadržaj vakufnama pravilno razumio, neophodno je da se istraživači upoznaju s pravnom prirodom vakufa, porijeklom ove ustanove, njenim historijskim razvojem i društvenim značajem, te načinima ekonomskog iskorištavanja i upravljanja vakufima, što su sve pitanja koja su obrađena u naznačenom

djelu. Društvena opravdanost pisanja knjige ogleda se u tome da se u sudskoj praksi povremeno javljaju slučajevi koji se tiču statusa vakufske imovine, posebno porodičnih ili evladijet vakufa, zbog čega je neophodno da se lica koja su uključena u ove sudske postupke upoznaju s ovom ustanovom i načinom na koji je ona uređena u šerijatskom pravu. (Begović, 1963)

Stil pisanja i metodologija obrade šerijatskopравnih ustanova

Radovi akademika Begovića odlikuju se konciznošću, jasnoćom, sistematičnošću i preglednošću, što ih čini veoma prijemčivim za naučne radnike, istraživače, studente, ali i širu čitalačku javnost. Odlike metodologije kojom se služio u naučnoj obradi šerijatskog prava i po kojima se njegovi naučni radovi bitno razlikuju u odnosu na radove njegovih savremenika iz reda uleme i šerijatskih sudija, mogu se sažeti u sljedećem:

a) Korištenje terminologije i sistematike iz evropske pravne nauke u obradi ustanova šerijatskog prava, što je omogućilo bolje razumijevanje tih ustanova i njihovo poređenje s građanskim pravom. Ilustracije radi, za razliku od Abdulaha Bušatlića, šerijatskog sudije, koji u svojoj knjizi *Porodično i nasljedno pravo muslimana* fikhške termine *šurutun-nikah* i *erkanun-nikah* prevodi "glavni elementi i uslovi braka", Begović ih prevodi kao "materijalne i formalne uslove" za brak. Pored podjele bračnih smetnji na trajne (*mu'ebbed*) i privremene (*muvekkat*), čije porijeklo je iz fikhške literature, Begović uvodi podjelu na apsolutne i relativne smetnje. (Bušatlić, 1926:12-20; Begović, 1936:45-66) Općenito, način na koji je Begović strukturirao i obradio pravnu građu u knjizi *Šerijatsko bračno pravo* bliža je i prijemčivija savremenim istraživačima na polju pravne nauke u odnosu na spomenuto Bušatlićevo djelo. Tako, naprimjer, primjenjujući sistematiku

evropske pravne nauke, Begović je sva pitanja šerijatskog bračnog prava sistematično izložio u tri cjeline: sklapanje braka, posljedice braka i razvod braka. (Begović, 1936)

b) Proučavanje porijekla, historijskog razvoja i društvene funkcije šerijatskopравnih ustanova. Naime, Begović se nije bavio samo izlaganjem šerijatskih pravila i ustanova i tumačenjem njihovog značenja, nego je primjenjivao historijski i sociološki metod u cilju njihovog potpunijeg razumijevanja. U tom kontekstu, kada pristupa obradi islamskog bračnog prava Begović počinje izlaganjem historije postanka ove pravne grane koja neminovno uključuje poređenje običaja predislamskih Arapa i kur'anskog zakonodavstva. (Begović, 1926:29-41) U drugom primjeru, Begović obrađuje različite društvene funkcije koje je porodični (evladijet) vakuf vršio kod muslimanskih naroda, i to kao sredstvo zaobiilaženja šerijatskog nasljednog reda, očuvanja imovine unutar porodice i njene zaštite od konfiskacije. (Begović, 1963: 56-57)

c) Primjena komparativno-pravnog metoda u obradi ustanova šerijatskog prava koja se, osim kroz poređenje mišljenja različitih mezheba, manifestirala na dva dodatna nivoa. Prvo, Begović je poredio norme šerijatskog porodičnog prava u Jugoslaviji s onima koje se primjenjuju u muslimanskim zemljama, s prvenstvenim ciljem da predstavi politiku pravne reforme koju su ove zemlje vodile na polju porodičnog prava i pruži podršku daljoj evoluciji šerijatskog prava u Jugoslaviji. Naime, Begović je pripadao grupi jugoslavenskih muslimanskih intelektualaca koji su bili reformistički orijentirani prema islamskom pravnom naslijeđu, što je sasvim razvidno iz njegovih teorijskih stavova, ali i prikaza evolucije šerijatskog bračnog prava u savremenim muslimanskim društvima. U članku "Pravo u islamu" koji je objavio u *Prilozima za orijentalnu filologiju*, kao i svom pristupnom predavanju "O izvorima šerijatskog prava" koje

je održao na Pravnom fakultetu u Beogradu, Begović je naglasio kako šerijat i Kur'an, kao njegov prvi izvor, priznaju evoluciju prava kao spoljne, formalne strane vjere. To se da vidjeti iz činjenice da Kur'an postavlja samo opšte pravne principe, dajući "mogućnost da nepredviđene ustanove nadalje regulišu kompetentni faktori prema potrebama i socijalnom razvitku islamskog sveta". (Begović, 1932:12-13) Nadalje, to se može zaključiti na osnovu činjenice da je Kur'an, kako navodi Begović, usvajao i ukidao pravne običaje predislamske Arabije, postepeno objavljuvao pravne norme i u nekim slučajevima derogirao vlastite, ranije usvojene propise. (Begović, 1974: 147-148) Begović je ispravno poimao da pravila šerijatskog prava na području muamelata nisu ciljevi za sebe, nego sredstva koja služe ostvarenju ciljeva ili vrijednosti, te da se relevantnost šerijatskog prava u životima muslimanskih naroda ne može postići rigidnim slijedenjem pravila koja su ustanovile klasične pravne škole nego kroz evoluciju tog prava koja prati društvene promjene. U članku "O reformama porodičnog prava muslimana u Egiptu", koji je objavio u *Arhivu za pravne i društvene nauke*, zastupao je stav da evolucija šerijatskog bračnog prava u Egiptu, Alžiru i još nekim zemljama treba da služi kao primjer muslimanima u Jugoslaviji. Između ostalog, on navodi: "Potrebe i današnje prilike pod kojima žive muslimani u Jugoslaviji iziskuju da se u ovom pravcu ide dalje i da se izvrše izmene još nekih propisa šerijatskog prava. To bi mogla izvršiti sudska praksa koja je i do sada delovala u ovom pravcu, a po uzoru na reforme u Egiptu i drugim zemljama." (Begović, 1935:8) Drugi nivo primjene komparativnog metoda u Begovićevim radovima podrazumijeva poređenje ustanova šerijatskog i građanskog prava, s ciljem uočavanja sličnosti i razlika, ali i ocjene njihove društvene relevantnosti. Kao primjeri mogu poslužiti njegovi radovi "Položaj vanbračne djece u šerijatskom i građanskom pravu" (Begović, 1939)

i "Nasleđivanje bračnih drugova u šerijatskom i građanskom pravu". (Begović, 1938:27-32). U drugom radu, Begović zaključuje da šerijatski pravni sistem u pitanju nasljeđivanja bračnih drugova usvaja rješenje mnogo naprednije i pravednije nego Srpski građanski zakonik i turski zakoni o nasljeđivanju mirijskih dobara. Štaviše, njegovo rješenje je povoljnije, u izvjesnoj mjeri, u odnosu na ono koje usvaja Austrijski građanski zakonik prije novela. Ta se prednost ogleda u tome što se bračnim drugovima uvijek priznaje jedan dio zaostavštine i što ih se smatra nužnim nasljednicima koji ne mogu biti isključeni iz nasljeđivanja putem testamenta, dok im to Austrijski građanski zakonik ne priznaje. Ipak, šerijatskom pravu se donekle može prigovoriti, navodi akademik Begović, što je usvojilo princip nejednakosti pri nasljeđivanju bračnih drugova i što im nije priznalo pravo da naslijede cijelu zaostavštinu u slučaju kada nema drugih nasljednika osim države kao što je to slučaj u građanskom pravu.

d) Pozivanje na zapadne autore na polju islamskih pravnih studija prilikom obrade ustanova šerijatskog prava. Begović je prvi autor na polju nauke šerijatskog prava na našim prostorima koji se značajnije referirao na radove zapadnih autora

o šerijatskom pravu nastale tokom XIX i XX stoljeća. Na ovoj činjenici bit će, u značajnoj mjeri, bazirane kritike kojima su ulema i tradicionalno orijentirani autori pokušavali dovesti u pitanje validnost pojedinih stavova koje je Begović zastupao, kao naprimjer o položaju i dužnostima žene muslimanke u savremenom društvenom kontekstu. (Hasani, 2010:159-162)

U članku "Šerijatsko pravo u evropskoj pravnoj nauci" Begović se pozitivno izražava o pristupu zapadnih autora u izučavanju šerijatskog prava koje doprinosi stvaranju pravilnog suda o duhu i osobinama ovog pravnog sistema, kao i njegovom utjecaju na razvitak nekih pravnih ustanova kod evropskih naroda. (Begović, 1940:35-39) U knjizi *Šerijatsko bračno pravo* Begović koristi širok spektar izvora i literature: Kur'an i zbirke hadisa (naprimjer Buharijev *Sahih*), djela klasičnih i savremenih šerijatskih pravnika, stranih i domaćih (naprimjer Ibrahima el-Halebija, Ibn Rušda, El-Maverdija; Abdulvehhaba Hallafa; Sejfulaha Prohe, Abdulaha Bušatlića i dr.), državne kodifikacije i privatne kompilacije šerijatskog prava (naprimjer *Medžellu*, *Ahkamišer'ijju* Muhammeda Kadri-paše), kao i brojne radove zapadnih autora objavljene na francuskom i njemačkom jeziku, uključujući djela mentora

Begovićeve disertacije, francuskog pravnog orijentaliste Marcela Moranda. (Begović, 1936)

Zaključak

Na kraju, teme kojima se akademik Begović bavio u svojim naučnim radovima i stavovi koje je zauzimao o šerijatskom pravu često zadržavaju aktualnost i relevantnost za savremene islamske pravne studije. Za ovu priliku izdvojio bih samo dvije teme. Prva se tiče reforme ustanova šerijatskog prava u porodičnim zakonima muslimanskih država u prve dvije decenije 21. stoljeća. S obzirom na to da postojeće interpretacije ustanova šerijatskog prava, uključujući one koje su prisutne unutar diskursa fetve, u bosanskohercegovačkom i širem, evropskom kontekstu ne odražavaju u dovoljnoj mjeri ove razvoje, jasni i odlučni stavovi akademika Begovića na ovom planu doimaju se vrlo inspirativnim. Druga uočena korelativnost djela Begovića i savremenih islamskih pravnih studija tiče se istraživanja o ulozi običaja (adeta, urfa) u razvoju islamskog prava (Begović, 1955: 189-192) te razumijevanja specifičnih pravnih pravila koja su potanko iznesena u Kur'anu u okviru kulturnog, geografskog i historijskog konteksta kur'anske objave. Mišljenja smo da bi se buduća istraživanja Begovićevog djela trebala usmjeriti ka ovim pitanjima.

Literatura

- Begović, Mehmed (1933). "O izvorima šerijatskog prava", *Arhiv za pravne i društvene nauke*, XXIII, XXVI (XLI-II), 1, 6-27.
- Begović, Mehmed (1935). "O reformama porodičnog prava muslimana u Egiptu", *Arhiv za pravne i društvene nauke*, XXV, XXXI (XLVIII), 6, 1-8.
- Begović, Mehmed (1936). *Šerijatsko bračno pravo sa kratkim uvodom u izučavanje šerijatskog prava*. Beograd: Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon a. d.
- Begović, Mehmed (1938). "Nasleđivanje

- bračnih drugova u šerijatskom i građanskom pravu", *Gajret – Kalendar za 1939.*, 27-32.
- Begović, Mehmed (1939). "Položaj vanbračne djece u šerijatskom i građanskom pravu", *Gajret – Kalendar za 1940.*, 23-38.
- Begović, Mehmed (1940). "Šerijatsko pravo u evropskoj pravnoj nauci", *Gajret – Kalendar za 1941.*, 35-39.
- Begović, Mehmed (1948). *Porodično pravo*. Beograd: Naučna knjiga.
- Begović, Mehmed (1955). "O adetima (pravnim običajima)", *Istorijski časopis*, V, 189-192.

- Begović, Mehmed (1963). *Vakufi u Jugoslaviji*. Beograd: Naučno delo.
- Begović, Mehmed (1974). "Pravo u islamu", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, XXIV, 141-152.
- Begović, Mehmed (1985). "Šerijatsko pravo o državi i državnoj upravi", *Istorijski časopis*, XXXII, 27-48.
- Bušatlić, Abdulah (1926). *Porodično i nasljedno pravo muslimana: Glavne ustanove i propisi*. Sarajevo.
- Durmišević, Enes (2008). *Šerijatsko pravo i nauka šerijatskog prava u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini XX stoljeća*. Sarajevo: Pravni fakultet.

- Džananović, Ibrahim (1989). "Akademik dr. Mehmed Begović povodom 85-godišnjice života i rada", *Islamska misao*, XI, 121, 4-5.
- Džananović, Ibrahim (1990a). "Akademik prof. dr. Mehmed Begović (1904-1990)", *Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u SFRJ*, LIII, 5, 167-171.
- Džananović, Ibrahim (1990b). "Akademik prof. dr. Mehmed Begović (1904-1990)", *Preporod*, 21/484, 19.
- Hasani, Mustafa (2010). "Akademik Mehmed Begović", *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka*, XIV, 149-169.
- Imamović, Mustafa (1991). "Akademik prof. dr. Mehmed Begović", *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, XXXVIII, 313-314.
- Janković, Aleksandar (1983). "Bibliografija radova akademika Mehmeda Begovića", *Glasnik Etnografskog instituta SANU*, XXXII, 41-148.
- Krstić, Đurica (1983). "Dosadašnji naučni opus akademika i profesora Mehmeda Begovića", *Glasnik Etnografskog instituta SANU*, 32, 11-17.
- Durmišević, Enes (2016). "Mehmed Begović – reformator šerijatskog prava". U: Šaban, Zahirović (ur.). *Naučni skup Hercegovački naučnici/znanstvenici i tradicija istraživanja u Hercegovini: zbornik radova*. Mostar: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti.
- Mahić, Amir (2016). *Doktorski rad Mehmeda Begovića: De l'évolution du droit musulman en Yougoslavie*. Magistrski rad. Sarajevo: Fakultet islamskih nauka.

الموجز

مساهمة الأكاديمي محمد بيغوفيتش في مجال الفقه الإسلامي

نديم بيغوفيتش

يقدم هذا المقال عرضاً عاماً لأعمال الأكاديمي محمد بيغوفيتش في مجال الفقه الإسلامي بهدف التعرف على مجالات اهتمامه العلمي، وعلى المحتوى والخصائص الأسلوبية والمنهجية في معالجته لمؤسسات الشريعة الإسلامية. وتتكون المادة التي أخصصت للتحليل، في المقام الأول، من أهم أعمال بيغوفيتش في الشريعة الإسلامية، أحكام الزواج الشرعي، والأوقاف في يوغوسلافيا، إضافة إلى أعمال أخرى نشرها في الدوريات الصادرة في يوغوسلافيا الملكية والاشتراكية. ويتبين أن المؤلفات الوفيرة للغاية التي كتبها بيغوفيتش تجعله واحداً من أبرز المؤلفين في مجال الفقه الإسلامي بين الحريين العالميتين. وقد كانت مواضيع مؤلفاته مرتبطة بمجتمعات ومجالات تطبيق الشريعة الإسلامية في يوغوسلافيا القديمة، وتوجهات المؤلف الإصلاحية، وعلمانية النظام القانوني في يوغوسلافيا الجديدة، مما جعل معظمها ينتمي إلى فنون تاريخ الفقه الإسلامي، والفقه الإسلامي المتعلق بالأسرة والميراث والوقف، وكذلك إصلاح المؤسسات التابعة لهذه الفروع القانونية في تشريعات البلدان الإسلامية العصرية. وقد تم تحديد الخصائص المنهجية الرئيسة في معالجة مؤسسات الشريعة الإسلامية على النحو الآتي: استخدام المصطلحات والمنهجيات المأخوذة من العلوم القانونية الأوروبية، وتطبيق الطريقة التاريخية والاجتماعية والقانونية المقارنة، والاستناد إلى المؤلفين الغربيين في مجال الدراسات القانونية الإسلامية.

الكلمات الرئيسة: محمد بيغوفيتش، الشريعة الإسلامية، الفقه الإسلامي، أحكام الزواج الشرعية، الأوقاف، أحكام الوقف الشرعية، الإصلاح القانوني، تطور القوانين.

Summary

THE CONTRIBUTION OF ACADEMIC MEHMED BEGOVIĆ IN THE FIELD OF THE SCIENCE OF SHARIA LAW

Nedim Begović

This article offers a general view into the works of Academic Mehmed Begović in the field of the science of Sharia law, aiming to identify a specific close interest field of his research, and contextual, methodological, and style characteristics of his writings on specific disciplines of Sharia law. The subject of the analysis is primarily, his most significant works on Sharia law, "Sharia Family Law", "The Waqfs in Yugoslavia", and many other works published during the monarchic rule, and later in socialist Yugoslavia. We reached the conclusion that his voluminous opus makes Begović one of the most significant authors in the field of Sharia law in the period between the two world wars. The topics of his interest were largely dictated by the scope of the applied Sharia law in old Yugoslavia, the reformist orientation of the author, and the secularization of the legal system of new Yugoslavia. As a result, most of his writings deal with disciplines like Islamic legal history, Sharia family law, inheritance law, waqf law, and the reform of legal institutions, which pertain to these disciplines in the legislation of contemporary Muslim countries. As major methodological characteristics of his treatment of the Sharia system, we identified: using terminology and the organization of the European legal system, applying historical, sociological, and comparative-legal methods, and referencing Western authors in Islamic legal studies.

Keywords: Mehmed Begović, Sharia law, the science of Sharia law, Sharia marital law, waqf, Sharia waqf law, legal reform, evolution of the law